

ПРИЈЕГЛЕД

ПРИЛОГ »МАЛЕ БИБЛИОТЕКЕ«

БРОЈ XIII. и XIV. = МОСТАР 1-VIII-1902. = ГОДИНА I.

НЕКОЛИКО РИЈЕЧИ О ШТАМПАРСКОЈ ИЗРАДИ СРПСКЕ КЊИГЕ.

Уважени српски књижевник Др. Љубомир Недић штампао је у своме листу »Српском Прегледу« од 1895. год. чланак, под насловом »Српске књиге«, који ево доносимо у изводу:

»Оно што је онај изврсни писац Чарлс Ламб, једном приликом, рекао о књигама, пола у шали, а пола и од збиље, да има књига које су само по изгледу књиге, што је нешто наштампано и онда везано у свеску, — то би се могло примијенити нарочито на наше српске књиге, с тим још додатком да оне, најчешће, ни по својем спољном изгледу нијесу књиге, него тек нешто налик на њих. С те, спољне стране њихове, ради смо прого-

ворити овдје неколико ријечи о српским књигама.

То се многоме може учинити доконо, водити говор још и о тако неважним стварима; оним врло разборитим људима што се у животу и у науци држе реалнога правца и гледају само на садржину, то се може учинити још и дјетињасто. Нама се то тако не чини, ни доконо, ни дјетињасто; ми књиге волимо, и волимо да нам оне, поред добре садржине, и поред тога што ће бити добро писане, буду још и лијепо наштампане, да су спретне, у опште, да су лијепо израђене као књиге. Зато и хоћемо да проговоримо нешто о нашим књигама, с те, спољне стране њихове.

И хоћемо одмах, без увода, да кажемо што нам није мило казати, али што треба признати: ми не знамо књига које би се, по спољној изради својој, по томе како оне изгледају као књиге, бједније и жалосније представљале од српских.

Прво што у српским књигама пада у очи, то су силне штампарске погрјешке; њима оне обично кипте, и зато уза сваку скоро већу књигу иде по неколико листи

исправака, да би се бар неке од њих могле исправити. Откуда у њима толике штампарске погрјешке? То није ни мало тешко рећи. Нешто је, нема сумње, и до писаца самих, што не обраћају довољно пажње да их исправе, а још више, и поглавито, до штампара, што не раде свој посао како треба. Јер која је корист од тога што ће писац исправити што је погрјешно сложено, када се то неће послије и у слогу исправити, и када ће, мјесто погрјешака што су исправљене, доћи нове, којих прије није било, а које су произашле отуда што се слог, непажљивим руковањем, мјестимице растурио, и слагач онда, мјесто појединих слова што су испала, уметнуо прва што су му се при руци нашла? У томе је прави узрок оним многим штампарским погрјешкама што онако руже српске књиге: што штампари не раде свој посао како треба.

Томе злу, како нама изгледа, није тешко помоћи; далеко теже је с другим недостацима, који произлазе отуда што наши штампари немају онолико образовања колико се за њихов посао хоће. Од штампара, књига, у многоме, зависи

колико и од онога који је књигу писао. Има пуно ствари у књизи које су остављене њиховој увиђавности, које зависе од њихова правилна разумијевања, и које ће, отуда, испасти погрјешне, ако једнога или другога у њих не би било колико треба. Тако је, примјера ради, са насловима и заглављима. Писац их може у рукопису распоредити колико хоће тачно; ако штампар не буде и сам имао неког разумијевања за то, он ће их сложити погрјешно: он ће, рецимо, оно што је споредније сложити из кружнијих слова но оно што је важније, или ће сложити из слова истог типа оно што је разнородно, а из слова другог типа што је слично, или ће примаћи што би требало да је више размакнуто, а размакнути што би требало да је једно другоме ближе. Све то, писац не може предвидјети, нити може сам наредити како да се уради, него се у томе мора ослонити на штампара. Зато штампарски радници морају бити образовани радници, што и они, у неколико, имају удјела да буде књига. Наши штампарски радници, међутим, то нијесу, свакако не колико би требало да

су. Отуда и долази да су оне погрјешке што их овдје поменуемо код наших књига готово правило: наслови, заглавља, већа и мања слова у појединим одијелцима, ништа од свега тога није у њима сложено како би требало да је. А то не само да чини да књига није прегледна, него често пута ремети и сам смисао, и смета правилном разумијевању њеном.

Упоредо с овим иде и то да наши штампари не показују никаква укуса; сложити лијен наслов, или лијену посвету, или лијено распоредити слог у књизи, у опште, приредити једно укусно издање, то они не знају. У насловима, на примјер, они полазе од тога да их треба сложити из што различнијих слова, и сматрају их, нарочито ако су мало већи, као прилику да приреде једну малу изложбу својих завода, мјесто да разумију да слова у насловима, и у опште у књизи, треба да су сва, више-мање, истог типа, јер разноврсност годи само онда када се у њој огледа и извјесно јединство. Тако је исто и са шарама, и са многим другим што изгледа да је споредно као и оне. Општи је резултат од свега тога да штампарска

израда српских књига испада преко сваке мјере неукусна.«

Као што видимо Господин Недић наводи као главни узрок за израду српске књиге, тај, »што наши штампари немају оноликог образовања колико се за њихов посао хоће«, — само се по себи намеће признање да су овакви назори Госп. Недића потпуно оправдани, али по нашем схватању, може се у овом питању приличан успјех постићи и без довољног стручног штампарског образовања, само кад је ту добра воља, љубав према књизи, љубав према раду, а у главном озбиљан назор и старање, као и материјално пожртвовање од стране власника штампарије. — Не треба само обраћати пажњу колико ће радник урадити, него и како ће урадити. — Наша штампарија младо је подузеће, основано без икаквог стручног штампарског знања, а наши су штампарски радници већином домаћи људи, који нијесу имали прилике да виде стране, веће штампарске радње и да у њима стеку већег штампарског знања. И ако, дакле, ми сами власници нијесмо имали стручног штампарског знања, а нити га

наши радници довољно имају, ипак је наша радња бар у неколико постигла успјеха у штампарском раду, тако, да се са мањим изузецима, може такмачити са страним штампарима-издавачима, који не оскудијевају како у стручном образовању, тако ни у осталим помоћним средствима.

— Да се постигне што љепша израда књиге, нужно је за штампара на првом мјесту читак рукопис, писан на узаним листовима хартије. Рукопис не смије бити исписан преко цијелог листа, него треба на једној страници оставити празна простора, на коме писац може случајне поправке рукописа извести. Поправке рукописа не треба вршити између редова, него као што напоменусмо, на изостављеном празном простору, и то са знаковима, који се при корегирању употребљавају. Свако, па и најмање испорављање рукописа нужно је да писац изведе прије почетка штампања. Измјене, нарочито уметање или избацавање појединих ријечи и реченица, задаје штампару доста труда; а тиме се лако поремети и техничка израда слога. Измјеном ријечи и реченица лако се догоди замашнија штам-

парска погрјешка; слагар прегледа, па уметне измијењено на погрјешно мјесто, или при преламању ријечи погрјешно пре-
ломи слог. — При предавању рукописа у
штампу нужно је да власник или старјешина
штампарије прегледа рукопис и бар при-
ближно израчуна колико ће штампаних
страница рукопис изнијети; одреди та-
чан формат књиге и према томе, ако
хартије нема на стоварингу, исту по-
ручи. При поруџбини хартије нужно је
увијек извјесну количину сувише пору-
чити, како не би наступило помањкање
исте, а отуд се увукла погрјешка која
се често дешава, — нарочито код био-
градских издавача, — да у једној књизи
имаде не само двије, него и по више
врста хартије. Пошто се успостави
формат књиге, нужно је одмах одредити
врсту и величину слова за унутрашњи
садржај. Ако се у књизи налазе при-
мједбе, тад треба означити и величину
слова за исте; пазећи увијек да су сраз-
мјерно мања, а по врсти иста или бар
слична. Тако исто треба одредити врсту
и величину слова за наслове и поднаслове,
као и за насловну страницу, посвету и т. д.

Главни услов за укусно издање књиге састоји се у распореду слога, који се не смије пропуштати укусу слагара, него треба тачно означити дужину и ширину слога, имајући у обзиру празан простор око истога, који се оставља толики, да кад се књига обрже, остане бар $2\frac{1}{2}$ цм. широк. За ово је нужно увијек имати у виду формат књиге, а и то, да кад се књига отворена узме у руку, не досегну прсти до слога, на ни онда, кад се књига и по други пут увеже. Да би се постигао укусан распоред слога на насловној страници, по најбоље је, да се два до три разна сложе, на који буде по најљепши при томе и остати. Чистота штампе такођер је један од главнијих услова, која зависи поглавито од радина коме је повјерен тај посао, а много придноси и каквоћа штампарске боје, чистота ваљака за боју и уредна конструкција штампарске машине. Најзад, много зависи љепота штампе и од задње коректуре (машинске ревизије), а да се у томе успјех постигне, нужно је, пошто слог уђе у машину, да радин (машиниста) одштампа један табак, који ће коректор, испоредивши

са задњом коректуром (ревизијом) прочитати и назначити погрјешке, које су се случајно поткрале, било коректору или слагару; и најзад, назначити слова, која су оштећена, као и слог, ако се случајно пореметио пригодном коректуре или при пренашању у машину. Све ово треба слагар да поправи, а ради увјерења да је све тачно поправио, сам пореди са поново одштампаним табаком, и тад јави машинисти, да се штампање може отпочети.

Оволико за сад, — само неколико рјечи, а другом приликом проговоримо опширније.

Ристо Кисић.

КОНГРЕС СРПСКИХ НОВИНАРА

»Управа Новинарског Удружења у Биограду« издала је проглас за састанак 14. септембра 1902. »првог конгреса српских новинара«, који ево доносимо у изводу:

Чланови конгреса могу бити: 1. Чланови, редовни и почасни, Српскога Новинарског Удружења; 2. Уредници и стални сарадници српских политичких и

стручних листова и часописа; 3. Писци познати својим радовима на пољу српске публицистике; и 4. Признати књижевници. Сви учесници имају се пријавити до 31. августа предсједништву Новинарског Удружења и доставити, по потреби, своје легитимације (чланови под 2).

Приједлози, које ће конгрес претресати, за сада су ови:

I. Шта треба предузети, да листови, који излазе у појединим српским областима, прођу у што већем броју у све остале земље, у којима Срби живе, и да се тим путем прошири и поље српске журналистике и међусобно познавање прилика и потреба свога српскога племена?

II. Треба ли искључити из наше штампе личну полемику између новинара и између јавних посленика о њиховим приватним и породичним односима, као недостојну јавне ријечи и штетну по углед српских новинара и раденика на јавноме пољу?

III. До којих граница може опозициона штампа претресати питања, која се тичу народног и културнога живота српског,

без повреде општих српских интереса и угледа српске завјетне мисли?

IV. Је ли потребно установити српски централни прески орган и како га треба устројити?

Свако уредништво и сваки онај, који активно жели учествовати на конгресу, може поднијети своје приједлоге за конгрес. Таки приједлози морају се доставити предсједништву Новинарског Удружења до 31. августа закључно писмено, са побудама и изјавом, да ли предлагач жели бити извјестилац догичнога приједлога. Политичка питања искључена су из дискусије. Одбор Новинарског Удружења рјешава, која ће се од достављених му питања изнијети на рјешавање конгреса.

ОЦЈЕНЕ И ПРИКАЗИ

* У »Бранкову Колу«, свесци од 25. јула изашли су ови прикази: »Павле Орловић« »Скопаљско владичанско питање 1897—1902.« Биоград. Штампарија Светозара Николића. Обил. Вијенац, бр. 2. 1902. Цијена 0.50 дин.

Стр. 82, 8⁰. — Књижица ова је ремек-дјело новинарског пледоајера за једну родољубиву ствар, у којој човјеку подједнако упадају у очи и истичу се окретна обрада материјала, темељно познавање историјских и статистичких дата, снажна дијалектика, проницање у каузалност догађаја, а сасвим понаособ још задобија читача, што налази у њој обиље трезвених, родољубивих мисли, при којима не можемо а да не зажелимо, да их пригрле сви српски политичари. Не могу да пропустим а да не цитирам овај пасус: »да дипломатску акцију, ако се хоће да је успјешна, треба подржавати, али не ничијим ауторитетом, него снагом цијеле земље, која се огледа у унутрашњој срећености, добрим финансијама, опремљеној и свачим снабдјевеној војсци и — што је најглавније — у сложном јавном мишљењу, које би показало да народ, задовољан својим стањем, »хоће и умије да се брине и о вишим задацима политичким и да је пред њима вољан заборавити пролазне партизанске међусобице«. Колико би се на боље окренуле наше ствари, да сваки Србин од

утјецаја пригрли оваква начела! — И ако је питање ово само већ ријешено, књига не губи тиме ништа од актуалног интереса, но ће остати веома занимљива и поучна за сваког ко хоће да се иноформи о приликама нашег народа под Турцима, и ко хоће да види колико се на њега јадног склентало непријатеља, а са каквом снагом и жилавошћу умије тај народ да се од њих брани.

* »Питање о Старој Србији« написао »Павле Орловић«. Биоград. Штампарија Петра Јоцковића, краља Милана ул. 12. 1901. 8⁰. Стр. 36. Цијена? — Овој су књижици дали повода догађаји, који се одигравају непрестано у Старој Србији, гдје Арнаути с највећом окрутношћу тлаче некажњено српски живаљ. — Како по садржају тако и по начину излагања ни ова умна књижица не уступа ни мало првој, само бих примјетио, да у њој писац хоће покашто да једно исто, а без нужде, понавља. Обје књижице пак треба сваки српски родољуб да с пажњом прочита.

* »Из Маћедоније о Маћедонији«. Пише »Србин Србиновић Војвођа-

нин«. У Н. Саду. Срп. Штампарија Дра
Св. Милетића. 1901. Цијена 50 фил. Стр.
27, 80. — Без сумње, под утјецајем Ор-
ловићеве књиге о Старој Србији постала
је и ова, у којој се говори о приликама
у Маћедонији, те се оштро осуђују Бу-
гари, који су својом погрјешном полити-
ком само средство у рукама моћнијих
сила, пошто њихова бијесна борба против
Срба шкоди до душе Србима, али ће се
у даљој или ближој будућности, без сум-
ње, љуто осветити и Бугарима: успјеси
њихови само су привидни. И ова бро-
шира је достојна сваке пажње. Н.

* »Iz tajinstvenog svieta«. Na-
pisao »Dr. Gustav Gaj«. Drugo izda-
nje. U Zagrebu. Tiskara Mile Maravića.
1902. Стр. 159. Цијена К. 1.80. — Ова
књига је дивот-издање с обзиром на хар-
тију и штампу, и пуна је приповиједака,
од којих би се једној обичној »фрајли«
накостријешила коса. За доказ свега по-
ребан је мрак, медијум и вјеровање, —
ко и прије. Спомињу се људи природ-
њаци који су нацослије пристали, спо-
мињу се славни америкашки доктори и
цитати из филозофије, све помрло и не-

познато. И књига се посвећује Аксакову. Пошто је сујевјерно порицати а priori сујевјерју, требало овако тумачити: смрт, то је питање! Претпоставити послје смрти ништа — тражи снагу и здравље. Спиритисте награде нуле својих живота вјечношћу. Тијело и душа су двије чудне супстанције направљене у алхимистичном лабораторијуму. Зар то није злоупотреба нерава и мозга?! Треба прво издржати идротерапију по чика-Кнајпу, па ћемо онда сви бити задовољни потпуно извршујући функције љубави и глади. Јер кад се све душевне и нервне болести узму уједно, онда се добије систем спиритиста, телепатија, астралних тијела, реинкарнација, сеанса и медија. Осим тога цијела је књига скроз недуховито написана.

Др. Лаза Поповић

* »Други мирис босиљков«, написао »Ј. Миодраговић«. Биоград, штампано у Државној Штампарији Краљевине Србије. 1902. Стр. 91. Цијена 0.70 дин. — О овој књизи доноси »Српски Књижевни Гласник« у свесци од 16 јула: Ни поетичнијег наслова, ни сухопарније

књиге! Мало је само незгодно што је сам Г. Миодраговић свој рад назвао »мирис босиљков«. Толика претенциозност мало је необична чак у наших књижевника али, најпослије, може бити да је г. Миодраговић доиста вјеровоа у сагласност књиге и наслова. Њему су се можда учинили лијени ови мршави, сухопарни описи мјеста, и ове свакодневне поуке из хигијенс, увијене у неке злуде приче. Те су нас ствари до сад давиле по школским читанкама, а сад сво Г. Миодраговић растура их међу дјецу да се она и послије школе наслађују читајући како је мали Микица повраћао од рђавих колача, или како се цијела породица потровала уквареним месом. Најпослије, ако се мисли да хигијенске поуке треба да буду једна врста дјечијег штива за што их овако несистематски, мимогредно и лаички износити? За што љекари не раде популарне чланке у којима ће дјечи разјаснити ове ствари, него се ради једне поуке приповиједа читава досадна прича о некаквом Здравку (или коме другом), који прије личи на какву справу, него на живо дијете. И, Боже,

опрости, као да је овај Здравко какав министар а књига Г. Миодроговића полузваничан орган, те по дужности мора доносити извјешће о томе кад Здравко лијеже, кад устаје, како се облачи, како иде улицом и т. д. Ако се Г. Миодроговићу, ма из каквих 'разлога, допада да израђује дјечије књиге, боље ће учинити да као приређивач одабере неколико добрих туђих радова, него да као писац даје своје слабе саставе.

ИЗ ЛИСТОВА

+ И наша »Босанска Вила« донијела је оцјену Карабеговићевих пјесама, из пера познатог критичара српскога Јаше Продановића. Г. Продановић овако завршује своју оцјену: »Литерарни пробирачи неће можда наћи у Карабеговићевим пјесмама особита задовољства. Али и ако скромне, он ће ипак својом њежношћу, својом искреношћу, па и извјесним љепотама облика задовољити све оне, који знају шта се може тражити и очекивати од данашње наше лирике. Нарочито ће омладини пријатно пасти читање ових пјесама, јер оне тако добро одговарају младићском темпераменту, који и код највеселијих није без нешто меланхоличности«...

+ У 12. броју »Босанске Виле« написао је г. Продановић врло повољну оцјену »прича«

Милана Будисављевића, које изиђоше у 26. и 27. свесци »Мале Библиотеке«.

+ У подлиску »Сарајевског Листа« а у бројевима 83. и 84. штампана је оцјена на »Православно Црквено Право« од д-ра Никодима Милаша.

+ Дубровачки »Срђ« донио је у својој 14. свесци лик дра Балда проф. Богишића. У истој свесци доноси оцјену од Милана Павлова Јовановића на дјело »Православно Црквено Право« од д-ра Никодима Милаша, као и приказе на књиге: »Из прошлости српске области Неретљанске« од Љубе Влачића, приказује Ђиво. — »Дивљи човјек«, срочио Сима Лукин Лазић, приказује К. — Ова оцјена и прикази писани су веома симпатично.

+ »Коло« и »Српски Књижевни Гласник« доносе приказ на »Последње приповетке« Милорада П. Шапчанина, које су изашле у 28. и 29. свесци »Мале Библиотеке«. Ова су два приказа по својој садржини врло разнолика.

+ »Коло«, у књизи IV. св. 2. доноси чланак од Dr. Veritas-а »Вратимо народу — његово«, у коме се приказује девета књига »Српских народних пјесама«, што их је скупио Вук Стеф. Караџић. Чланак је написан врло симпатично, а са напоменом да српска држава изда Вукове народне пјесме и приповијетке у новом »народном« са свим јефтином издању.

+ »Српски Књижевни Гласник« доноси у свесци од 16. јула, приповијетку »Нашљеђе« од Симе Матавуља. У истој свесци оцјењује сам уредник г. Богдан Поповић »Три приче Радоја М. Домановића« («Краљевић Марко по други пут

међу Србима, Данга, Вођа»). Уважени критичар вели ово: »Ове три приче г. Домановића иду у врло добре ствари објављене у нас у пошљедње вријеме. Оне су малене ствари, и у малом су броју, и хвала коју заслужују не може се ни у ком случају поређивати са хвалом на коју имају права замашнија, већа дјела, рађена с више прегнућа, уз већи напор уображења, на широј основи и с дубљом подлогом. Али у своме роду оне су врло добре ствари. »Краљевић Марко по други пут међу Србима« слабија је од остале двије (и ако је од оба двије знатно боље примљена од шире публике); али »Данга« и »Вођа« могу се без много натезања поредити са најбољим стварима тога рада и обима. И ово »без много натезања« додајем, чини ми се, само зато, да хвала, и ако праведна, не би изгледала претјерана. Ријеч је о живом писцу и писцу Србину; а у таквом случају, ако писац заиста има дара, наш свијет прима с неповјерењем јаче похвале... У рубрици »Оцјене и Прикази« доноси приказ од дра К. Д. Кумануди под насловом »Једно мишљење о Босни и Херцеговини«, на књигу »L' Autriche-Hongrie en Bosnie-Herzégovine. Nationalités, religions, gouvernement. — Revue des deux mondes: 15 mars 1902.« од А. Л. Болија.

+ »Босанска Вила« јавља, да је изишао из штампе »Извјештај о српској автономној учитељској школи у Карловцу«. За школску годину 1901.—1902. Приредио Божидар Борђошки, привремени учитељ. У Срем. Карловцима, српска манастирска штампарија 1902. Уз то надодаје и ово: »У њему видимо да је било у тој школи

80 ученица, међу којима је из Босне и Херцеговине 14. Ове године оспособљено је за учитељице 23 свршене приправнице, од којих је само једна из Сарајева, по имену Савка Кенићева, свршила је са врло добрим успјехом. На крају видимо неколико ђачких радова, па и ту се истичу Босанке, од којих онајбоље напредује ученица Јованка Адамовићева, из Сарајева«.

+ Српски Књижевни Гласник« доноси у свесци од 16. јула кратак приказ на књигу »Песнички Зборник« од Јована Максимовића, у приказу вели: »О овој књизи говорићемо детаљније у једном од даљих бројева нашега листа, јер је она један значајан појав у нашој књижевности, па је потребно знати да ли одговара намијењеној сврси или не«.

+ У »Бранкову Колу« почеле су излазити занимљиве »Мрвице из рата 1848.—1849«, успомене Јована Стефановића Виловског. У 25. броју уредник вели, да је срећена и »Автобиографија« покојног мајора и да ће се штампати, кад јој буде вријеме.

КРОНИКА

+ »Muslimanskoj mladeži«, nekoliko pjesama spjevao Osman A. Gjikić Troškom pisca. Srpska dubrovačka štamparija A. Pisarića, 1902. — Књига ова врло ће добро доћи муслиманској младежи. Наш млади и симпатични pjesник, топло љубећи свету вјеру своју, хтио је својим бујним осјећајима одушка да даде и дао га је — у кити заиста лијепих и побожних pjesама. Ми

се од срца радујемо појави ове књиге, јер знамо, да се, међу браћом муслиманске вјере, одавно осјећала потреба за њу. Радујемо се, јер ће она истиснути многе друге књиге, многих назови-пјесника, које су имале са свим други циљ, а никако да облагороде срце и душу младих Муслимана. С тога књигу ову и нећемо препоручивати, јер се је сама препоручила и, како смо дознали, прилично је распродата. Препоручујемо само младоме Ђикићу, да и даље настави у овоме правцу!

+ У прошлом броју »Пријегледа« споменули смо, да је одштампана, из »Бранкова Кола«, књига уваженога књижевника српскога г. Павла Поповића »Једно објашњење са г. Љ. Решетаром«... Познато је, да је г. Поповић штампао у нашој »Зори« а кашње и посебно одштампао (у издању издавачке књижарнице Пахера и Кисића) своју изврсну расправу »О Горском Вијенцу«. Г. Решетар је у »Бранкову Колу« оцијенио ту књигу и навео неколико неоправданих замјерака. Г. Поповић, у овој новој књизи, разложно побија замјерке г. Решетара, те држимо, да ће интересовати све оне, који су читали »О Горском Вијенцу« или у »Зори« или посебно одштампау.

+ »Једна угашена звијезда«, роман Лазе Комарчића изишао је недавно из штампе. Књига је посвећена пок. Милутину Гарашанину, чија је и слика донесена.

+ »Драгон и Константин Дејановићи и њихова држава«, историјска расправа Др. Јована Хаџи-Васиљевића посебно је одштампана из »Просвјетног Гласника«.

+ Српска Књижевна Задруга разаслала је својим члановима и пошљедње двије књиге за прошлу годину. Те су књиге: »Лажни цар Шћепан Мали«, историјско збитије осамнајестога вијека од Петра Петровића Његоша, и »Причања Вука Дојчевића«, скупио и сложио Стјепан Митров Љубиша, прва књига. — Првој књизи написао је предговор г. Јаша М. Продановић, а другој г. Љ. Јовановић.

+ »Српске народне пјесме и игре«. Као III књига Српског Етнографског Зборника који издаје Српска Краљ. Академија штампане су »Српске народне пјесме и игре с мелодијама из Левча«, које је прикупио Тодор Бушетић учитељ а музички приредио Ст. Ст. Мокрањац.

+ »Правилна и погрешна метода решавања тактичких задатака на карти и у пољу«. Ову је књижицу израдио Душан А. Станковић капетан, по познатом руском војном писцу, ђенералу Лееру. У предговору писац се оправдава због стила, који је доиста на више мјеста тежак и нејасан, говорећи како се оваке ствари не могу простије писати. Цијена је књизи 0.60 дин., има 40 стр. а штампана је у штампарији Аце М. Станојевића, Биоград.

+ Извјештаји гимназија: Вука Караџића, Краља Александра I и ваљевске о раду и успјеху ученичком у школ. 1901/2 год. — У овим извјештајима, поред података који се односе на рад у школи, штампани су и поједини чланци и расправе. У извјештају гимназије Вука Караџића прва је расправа од директора Г. Ср. Ј. Стојковића »Преглед података о напретку ове школе« а друга од Г. Андре Гавриловића: »Сима Милу-

тиновић према Илирству«. У извјештају гимназије Краља Александра I једна је расправа од Г. С. Калика »Драмска поезија римска« а друга од Г. Богдана Јанковића »Узајамни односи између инсеката и биљака«. Најпослије, у извјештају ваљевске гимназије штампан је светосавски говор директора тога завода Г. П. Живковића: »Како треба дјецу да васпитамо« израђен по Др. Ј. Lederer-у, и »Метеоролошка посматрања у Ваљеву од ђакона Г. М. Терзића.

+ Изашли су из штампе »Извјештаји« за школску годину 1901./1902., мостарске Велике Гимназије, Државне Више Дјевојачке и Трговачке школе. Уз извјештај Велике Гимназије штампан је чланак професора Николе Симића »Множина именица мушкога рода од једног и од два слога«.

+ У новој електричној штампарији Петра Јоцковића, у Биограду, штампано је треће издање књиге: Игњата Мосхаћа, професора на атинском универзитету »Хришћански дом«, превео с грчког архимандрит Фирмилијан. Ово треће издање штампано је трошком Јована Станојевића, протопресвитера окр. крајинског у Србији.

+ Алекс. Живановић, катихета у Осијеку, јавља да је дао у штампу и да ће за кратко вријеме бити готова његова књига, »Песимизам и Хришћанство«. Књига ће се штампати само у 200 примјерака, изнијеће око 7 табака, а цијена ће јој бити 1.40 круна.

+ У 12. свесци »Знаменитих Срба XIX-ог вијека« изашле су биографије и ликови: Цинцар Јанка; Глигорија Возаревића; Костантина-Данијала; Јована Суботића; Владимира Васића и проте Васе Живковића, а у 13. свесци: Чолак-Анте

Симеуновића; Огњеслава Утјешеновића Острожинског; Јоксима Новића Оточанина; Љубомира П. Ненадовића; Косте Руварца и Александара Бачванског.

+ »Пучина«, драма Нушићева посебно је одштампана из биоградског »Дела«. Препоручујемо!

+ »Париска Мода«. Од 9. јуна почео је у Биограду излазити женски модни лист са сликама и са готовим исјеченим мустрама женских хаљина. По тим мустрама може се лако скројити хаљина. Још доноси и редовно ће доносити многе женске ручне радове, које може израђивати свака Српкиња и тако сиромашне прилично зарадити. »Париска Мода« излази на великом табаку и има доста слика, које су наручене из Париза. Около је толики исти омот за огласе. Садржај је првога броја: Писма из Париза о најновијој моди са сликама; За женски свијет: Модерни сунцобрани; Женски ручни радови са сликама, Сара Бернар и париске моде; Вјештина живота: О спреми за путовање; Основна правила васпитања; Његовање здравља; Како се узима мјера са сликама; Опис модних слика и подлистак: Тајне једнога двора, роман Штрала. Париска мода излази сваке недјеље на 12 стр. великог формата. Она ће добро доћи за многе српске жене и дјевојке, које држе туђинске листове те врсте. Најбоља страна »Париске Моде« јесте та, што ће радити противу раскошности, а ипак да се Српкиња укусно одијева. Годишња претплата листу 12 круна, а прима се и мјесечно. Претплату прима Издавачка Књижарница Пахера и Кисића. Овај лист топло препоручујемо.

+ Први број нашега *Пријегледа* носио је натпис *Преглед*, као што се то овдје у народу говори. Но са неких страна замјерише нам, да то, према правилима српске граматике није добро, те да треба натпис промијенити и замијенити га са *Пријеглед*. Тако смо и учинили. Али сад нам се опет замјера, да то није добро и да треба да остане натпис као и прије. Пошто те ријечи нема у Вукову рјечнику, ми смо се обратили једноме своме пријатељу, познатоме филологу и питали га: које је боље и правилније? Пријатељ нам је одговорио ово. Добро сте учинили што сте »Преглед« промијенили у »Пријеглед«, јер *пре* у ријечи »пријеглед« гласило је у старом језику *прѣ*, а кад у српском језику јужнога говора ово *ѣ* дође у дуги слог, гласи *прије*, а не *пре*, а »пре« гласи у кратком слогу. Дуг је пак сваки онај слог у српском језику, на који пада акценат \sim или, / или дужина \sim ; ако дуги акценат или дужина пада на негдашње *ѣ*, онда у српском бива *ије*; ако по том на *ѣ* (или екавско *е*) пада акценат \sim , онда у јекавском буде *ије*, ако ли /, онда: *ијѣ*. Тако се каже: »пријѣбѣј« (екавски: прѣбѣј), премда долази од »прѣбити«; »пријѣвара« (екавски: прѣвара), премда долази од »прѣварити«; »пријѣвјес« (екавски: прѣвјес), премда долази од »прѣвјесити«; »пријѣвоз« (екавски: прѣвоз) — од »превозити«; »пријѣвѣрница« (екавски: прѣвѣрница) од »превријети«; »пријѣгон« (екавски: прѣгон) од »прегонити«; »пријѣдјевак« од »предјети«; »Пријѣдор« од »предријети«; »пријѣкор« од »прекорити«, »пријѣлаз« од »прелазити«; »пријенос« од »преносити и т. д. и т. д. Према томе ваља само *пријеглед*, а не *преглед*. У осталом молимо

и оне пријатеље, који мисле да је *Преглед* боље, да своје мишљење образложе, па ћемо и њега врло радо донијети и на тај начин ствар ће се најбоље рашчистити.

† »Српска Краљевска Академија«. 5. јула био је IV. скуп академијина предсједништва, и на њему су посвршавани ови послови: 1. Прочитано је писмо г. министра просвјете од 3. јула којим извјештава академију да је према њеном писму одлучио да задужбина пок. д-р. »Љубомира Радивојевића« ступи у живот од 1. јануара о. г. У исто вријеме извјештава академију, да је већ наредио Управи Фондова, да сав овогодишњи приход од ове задужбине преда Срп. Кр. академији, како би га могла употријебити на сврху, којој је по покојникову завјештању намијењен, наиме: »на научне трудбенике око унапређења филологије, узајамно-словенске, и истраживања и освјетљења историје, специјално српске, особито ради сузбијања шовинистичких насртаја против српске народности и православља«. Предсједништво је одлучило предложити цјелокупној академији да се овогодишњи приход задужбине пок. д-р. »Љубомира Радивојевића« употријеби на издавање »Зборника за историју, језик и књижевност српскога народа«, и да се на корицама такве књиге назначи да је из ове задужбине награђена. (Ова је задужбина основана 1. јула 1892. а треба да ступи у живот, кад с умноженим каматама достигне суму од 75.000 дин. Њоме ће руковати министар просвјете и црквених послова, али тако: да сав годишњи додатак ове задужбине сваке друге године предаје Српској Краљ. Академији на поменуту сврху.) — 2. Прим-

љено је к знању предсједниково саопштење, да је »Годишњак« С. К. Академије за 1901. год. дат у штампу. — 3. Прочитано је писмо библиотекар Народне Библиотеке, којим извјештава Академију да је академик Љуб. Стојановић готов с описом рукописа и старих штампаних књига Нар. Библиотеке, и предлаже да Академија умоли г. министра просвјете и црквених послова, да се овај »Каталог« штампа. Одлучено је, да се овај приједлог препоручи г. министру.

+ У Биограду поред досадањих 15 листова, који излазе сваки дан, отпочела су прошлог мјесеца излазити још два дневна листа: »Дан«, под власништвом и уредништвом Милана М. Ђорђевића, и »Глас Србије«, под власништвом и уредништвом К. Арсенијевића.

+ О језику Радовићева »Вјесника« *Босанска Вила* у 13. броју, доноси ову биљешку: »Чешће пута опазили смо да мостарски »Српски Вјесник« гријешу у језику, али се не освртасмо на то, мислећи да су штампарске погрјешке. Понављање таквих погрјешака доказује незнање језика. Тако у 26. броју, у домаћим вијестима нађосмо ријечи »долијећати« и »долијечаху«, које неће никада Србин изговорити, особито Србин у тој српској Тоскани, како је филолози назваше. Тај глагол у неодређеном начину гласи: *долијетати*, а у садашњем времену: »долијетам« или »долијећем«. Друго пређашње вријеме »долијетам«, »долијеташе«, »долијеташе«; »долијетасмо«, »долијетасте«, *долијеташу*, а никако »долијечаху«, јер је основа »долијета« — а наставак за неодређено вријеме »ти«, а за треће лице множине другог пређашњег времена уметак

је *x*, а лични наставак *y* — »долијета-*x-y*«. За то господа око »Српског Вјесника« треба чешће да завире у граматику, па онда друге да критикују«.

+ Са пријатељске стране дознајемо, да ће чувена приповијетка прослављенога Сремца »Каријера практиканта Вукадина«, наскоро изаћи посебно одштампана.

+ Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића у Сарајеву јавља, да је Нушићевим »Рамазанским вечерима« спустила цијену, те их сад продаје по 1.50 К.

+ Енглеz Јида издао је, прије кратког времена, књигу, под натписом »Critical studies«. У њој говори о знаменитој талијанској пјеснику Габријелу Д' Анунцију, у коме види новог Бокача не само по таленту, него и по бестидности. У бестидности, вели, да је надмашио чак и Золу. За његову умјетност каже, да је то већином игра с ријечима без дубокога поимања природе и људске душе.

+ Антун Фабрис, уредник »Dubrovnikа« и »Срђа«, пропутовао је ових дана кроз Мостар.

ЧИТУЉА.

† Далеко од свога роднога краја, далеко од уже своје домовине, а у братској Црној Гори, у Улцињу, преминуо је млади пјесник српски »Богдан Милановић Крајишник«. Пјесме његове, додуше, нијесу биле особитије, али се лијепо видјело, да их је писао један млад, ватрен, одушевљен патриота. Покојник је одиста био честит

и идеалан Србин, готов, да све своје жртвује за народ свој. Његова толика љубав према роду своме и раставила га је са родном грудом, коју је морао напустити, да на другом мјесту уточишта нађе. Он је много пропатио и толике патње, прије времена, у гроб су га отјерале. Лака му братска земља!

† 6. прошлог мјесеца умр'о је у Врњицама, у Србији »Др. Ђока Јовановић«, лекар среза расинског, бивши професор Велике Школе и лекар Њ. В. Српског Краља Александра I. — Покојни др. Ђока, као професор Велике Школе, бавио се наукама и научним истраживањем, а доцније се посветио проучавању и развиту једне од најљеповитијих бања у Краљевини Србији — »Врњачке бање«. О овој бањи написао је и лијепу научну монографију. Бавио се и лијепом књижевности. Лака му српска земља и вјечан помен међу српским народом, коме се достојно одужио са својим племенитим и корисним радом!

† Младен Ш. Црногорчевић. 2. прошлог мјесеца преминуо је у Баошићима (близу Херцеговога) Младен Ш. Црногорчевић, учитељ грађанске школе у Шибенику. Покојни Црногорчевић био је вриједан и марљив раденик на расвјетљавању српске прошлости. Његови радови излазили су у »Шематизму Боко-каторском«, у »Српском Гласу«, и »Дубровнику«, и по другим нашим листовима, а главне су му расправе штапане у »Старинару«. У овом листу објавио је: 1890. г. »Архитектурне фрагменте на Превлаци« (остаи храма св. Арх. Михаила на Превлаци); 1892. г. »Старинске гробнице на Превлаци«, са снимцима натписа и украса на надгробним белегама, каме-

нима, плочама; 1893. г. »Михољски збор у Боци Которској«, — (повећа истор. археол. расправа од 73 стране са 15 таблица); 1895. г. »Манастири паштровски у Боци Которској«. — Ова расправа садржи историју манастира: Дуљева, Прасквице, Режевића, и Градишта, износи садање стање њихово и описује писане и друге врсте старине у њима (повеље, крстове, путире, иконе и т. д.) Покојни Црногорчевић умр'о је у 38-ој години свога живота послје кратке али тешке болести. Нека му је вјечан спомен!

† ДР. ЉУБОМИР НЕДИЋ

Немио глас — од кога смо тако често презали, а, уједно, и надали се да нам није тако близу — стигао нам је из српске Пријестонице, баш при завршетку ове свеске, и јавио нам, да одлични српски књижевник, наш драги пријатељ, Др. Љубомир Недић, не живи више! Јавио нам је, да је, најзад, морало подлећи дугогодишњој болести једно измучено и слабо тијело, у које се бјеше, чудном иронијом судбине, станио тако јак и здрав дух! Јавио нам је, најпошље, да је са тим јадним и слабачким тијелом нестало и онога бистрога ума, оне луцидне памети, која, за доста кратко вријеме, освоји себи видно мјесто у српској књижевности, и, окупивши око себе лијеп број

српске интелигенције, жељне рада и напретка, створи од њих једну одређену групу. Та се група одрече многих досадањих традиција у нашој књижевности, и пође, скоро устопице, за тим човјеком, чије их нове идеје занијеше. А колико је било користи од тога свега, сад се не може тачно оцијенити: ње је било; али се може, међутим, са тугом замислити од колике нам је штете смрт таквог једног човјека, кога нестаје баш у најбољем добу.

Под утиском тих мрачних мисли, *Мала Библиотека* за сада прекида ово неколико тужних редака, и, остављајући за прву прилику да се великом покојнику одужи на њему достојан начин, жели његовом измученом пепелу мир и покој!

Администрација »Мале Библиотеке« моли све своје претплатнике, који нијесу послали претплату за другу половицу године, да то учине. Ко претплату не измири, томе ће се даљне шиљање свезака обуставити.